

ВИСНОВОК. Таким чином, згідно з проведеним аналізом дій WEST MIDLANDS HOLDINGS CORP., ТОВ «Інвестиційна група «ИНЕКО» та ТОВ «Контекст-Медиа» щодо можливого поглинання ними НАСК «Оранта», можна констатувати, що в їх діях містяться ознаки рейдерського захоплення, а саме такого виду як «сіре рейдерство», тобто такого, що не містить явно протиправних дій і балансує на межі закону.

РЕЗЮМЕ

У статті розглянуто та проаналізовано, на підставі оприлюднених у електронних ЗМІ даних, можливу схему недружнього поглинання НАСК «Оранта», виявлено конкретні методи і заходи цього поглинання, та визначено можливі наслідки завершення поглинання. Методологічною основою дослідження цієї теми стала сукупність загальнонаукових та спеціально-галузевих методів та принципів.

Ключові слова: рейдерство, методи і заходи недружнього поглинання.

РЕЗЮМЕ

В статье рассмотрены и проанализированы, на основании обнародованных в электронных СМИ данных, возможная схема недружественного поглощения НАСК «Оранта», выявлены конкретные методы и способы этого поглощения, и определены возможные последствия завершения поглощения.

Ключевые слова: рейдерство, методы и способы недружественного поглощения.

SUMMARY

This article presented and analyzed a possible scheme of the hostile takeover of National Joint Stock Insurance Company "Oranta", identified specific methods and techniques of this absorption, and identifies possible consequences of a complete absorption.

It is based on promulgated in electronic media information.

Keywords: raiding, methods and measures hostile takeover.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. ЗМІ про спробу недружнього поглинання НАСК «Оранта» / прес-релізи [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.oranta.ua/light/ukr/pressroom_record.php?news_id=1314
2. НАСК "Оранта" стала об'єктом спроби недружнього поглинання або рейдерства / Свидров А. [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://uaonline.com.ua/novyny_25372.html
3. West Midlands Holdings и "Инэко" отрещиваются от рейдерской атаки на "Оранту" [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://delo.ua/finance/west-midlands-holdings-i-ineko-otkreschivajutsja-ot-rejderskoj-ata-182038/>
4. НАСК "Оранта" о попытках дискредитации компании [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://tristar.com.ua/1/art/nask_oranta_o_popytkah_diskreditatsii_kompanii_28601.html
5. West Midlands Holdings Corp. завершила сделку по покупке более 10% акций ОАО "НАСК "Оранта" / прес-релізи [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://ukranews.com/ru/news/press_release/2012/09/06/78320
6. West Midlands Holding Corp после приобретения 11,29% акций получит контроль над НАСК "Оранта" [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://forinsurer.com/news/12/07/18/27771>
7. Спасибо-Фатеева И.В. Рейдерство: розуміння, види, небезпека та способи боротьби // Вісник господарського судочинства. – 2008. - №4. – С. 46-53.
8. Дічек О. Рейдерство в Україні: правові ознаки і шляхи запобігання / О.Дічек, Ю.Нікітін // Економіка і право. - 2008. - № 5. - С. 98-99.
9. Пілягін О.В. Рейдерство: загальна характеристика, окреслення проблеми та шляхи боротьби / Пілягін О.В., Іващенко Я.М. та ін. [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.rusnauka.com/25_DN_2008/Pravo/29201.doc.htm
10. Турченко О.Г. Правовое регулирование информационной безопасности в Украине: Монография. – Донецк, 2010. – 228с.
11. Андрущенко І. Альянс компаній через механізм злиття і поглинання як основна форма їх інтеграції // Право України. - 2011. - № 7. - С. 175-181.

УДК: 343.2.01: 351.74

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТЕХНІКИ В ПРАВООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Хараберюш І.Ф., доцент, д.ю.н., начальник кафедри спеціальної техніки, інформатики та інформаційних технологій Донецького юридичного інституту МВС України

Хараберюш О.І., к.ю.н., старший викладач кафедри оперативної-розшукової діяльності Донецького юридичного інституту МВС України

Підхід до формулювання принципів правоохоронної діяльності в сучасній юридичній науці остаточно не визначений. З позицій різних авторів система принципів кримінального процесу трактується неоднозначно. Дискусія з цього питання ніколи не припинялася, що говорить про надзвичайну його актуальність для функціонування і розвитку кримінального судочинства в нерозривному зв'язку з загальноновизнаними принципами і нормами міжнародного права.

Разом з тим принципи і правила застосування спеціальної техніки у правоохоронній діяльності повинні цілком відповідати призначенню кримінального судочинства, його принципам і гарантіям прав людини і громадянина. Інакше її застосування при проведенні слідчих дій або оперативно-розшукових заходів виявиться незаконним, а отримані при цьому докази не матимуть юридичної чинності.

Питанню удосконалення принципів кримінального процесу, визначенню їхньої кількості і класифікації присвячені праці таких науковців, як В.М. Биков, Л.Т. Ульянова, О.С. Кобликов, М.О. Громов, В.П. Божьев, П.О. Лупинська, В.М. Тертишник, С.П. Щерба. Крім кількісних розходжень у системі принципів кримінального процесу маються також і різноманітні способи їхньої класифікації, що, на наш погляд, можна охарактеризувати як однорівневі і дворівневі.

Метою статті є аналіз основних принципів використання спеціальної техніки щодо забезпечення прав та свобод людини і громадянина.

Аналізуючи дослідження вказаних вище авторів [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8], ми прийшли до висновку, що принципи кримінального процесу повинні забезпечувати права і свободи людини і громадянина і складають цілісну, логічно і структурно зв'язану систему, визначити яку простим їх перерахуванням не представляється можливим. Тому кращою є система кримінального судочинства, заснована на багаторівневій класифікації, оскільки вона дозволяє виділити не тільки самі принципи кримінального судочинства, але і джерела, з яких дані принципи витікають, простежити їхній розвиток і взаємодію, осмислити перспективи і зробити прогнози на майбутнє.

Аналогічний підхід, на наш погляд, необхідно застосувати і до вироблення принципів використання спеціальної техніки у правоохоронній діяльності з метою унеможливлення порушень прав і свобод людини і громадянина, а саме, класифікувати їх на основі закріплених у законі принципів кримінального судочинства.

Ми вважаємо, що система принципів застосування спеціальної техніки у правоохоронній діяльності може бути представлена трьома групами:

1. Загальноправовими (конституційні, міжнародно-правові) принципами в області прав і свобод людини і громадянина, що є

загальноновизнаними в міжнародному праві, закріпленими в міжнародних договорах України і Конституції України;

2. Кримінально-процесуальними принципами, закріпленими в кримінально-процесуальному законодавстві, які визначають особливості і порядок застосування технічних засобів при провадженні по кримінальних справах та при проведенні оперативно-розшукової діяльності;

3. Прикладними принципами, що визначають правомірність і обґрунтованість застосування того або іншого засобу спеціальної техніки в кожному конкретному випадку в залежності від його конструктивних особливостей, технічних характеристик і призначення.

Загальноправовими принципами застосування технічних засобів у кримінальному судочинстві є: законність; охорона честі та гідності особистості; недоторканність особи; недоторканність житла; недоторканність приватного життя; презумпція невинуватості.

Усі перераховані загальноправові (конституційні, міжнародно-правові) принципи є також і принципами кримінального судочинства, оскільки кримінально-процесуальне законодавство України базується на положеннях Конституції України. Проте джерело їхнього походження – Конституція України, а не Кримінальний процесуальний кодекс України, тому, нам здається, їх слід позиціонувати саме як конституційні або загальноправові принципи, що відносяться до кримінального процесу та оперативно-розшукової діяльності, а не як кримінально-процесуальні.

До кримінально-процесуальних принципів застосування спеціальних технічних засобів у правоохоронній діяльності, що виходять з кримінально-процесуального законодавства, можна віднести: охорону прав і свобод людини і громадянина; публічність; дослідження первісних доказів, отриманих із застосуванням технічних засобів; правомочність суб'єктів, що використовують технічні засоби.

Нарешті, прикладні принципи застосування технічних засобів: наукова обґрунтованість; безпека; автентичність отриманих матеріалів.

Розглянемо більш докладно деякі із запропонованих принципів щодо питань використання спеціальної техніки у правоохоронній сфері, які, на нашу думку, потребують уточнення.

Законність - один з основних загальноправових принципів. Він знайшов своє закріплення у ст. 4, 8, 9, 13, 14, 19, 55, 58, 92, 121, 124 і ряді інших статей Конституції України, міжнародних конвенцій в області прав людини і нормах кримінально-процесуального законодавства. Даний принцип складається в точному і неухильному дотриманні і виконанні законів судом, прокурором, слідчим і всіма особами, що беруть участь у правоохоронній діяльності і використовують різні засоби спеціальної техніки. Принцип законності зобов'язує суд, прокурора, слідчого, оперативного працівника, фахівця використовувати спеціальну техніку при розслідуванні злочинів у рамках встановленої для них законом компетенції, охороняти права і свободи людини.

Повага честі і гідності особистості. Даний принцип, уперше сформульований у Міжнародному пакті про цивільні і політичні права [9], знайшов своє закріплення у ст.ст. 3, 21, 28 Конституції України і Кримінальному процесуальному кодексі України (ст. 11). У ст. 3 Конституції України записано: «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю». Ст. 21 визначає, що усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Відповідно до ст. 28 Конституції: «Ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню. Жодна людина без її вільної згоди не може бути піддана медичним, науковим чи іншим дослідженням».

Принцип свободи й особистої недоторканності (принцип недоторканості особи), так само як і попередній, закріплений у Міжнародному пакті про цивільні і політичні права [9], ст. 3 Конституції України і ст. 12 КПК України. Однак в Конституції України недоторканість особи трактується лише стосовно затримання і взяття під варту, тобто діями, що безпосередньо обмежують свободу громадянина фізичною ізоляцією його від суспільства. У той же час Міжнародний пакт про цивільні і політичні права містить більш об'ємне формулювання: «Ніхто не повинний бути позбавлений волі інакше як на таких підставах і відповідно до такої процедури, що встановлені законом».

Тому, як нам представляється, під обмеженням свободи варто розуміти не тільки взяття під варту, але і будь-яке інше обмеження громадянина в правах на переміщення, наприклад, домашній арешт, спостереження за його переміщенням за допомогою датчиків, зовнішнє спостереження за областю переміщення за допомогою технічних засобів тощо. В усіх перерахованих випадках, ми вважаємо, має місце позбавлення волі, тільки не в явній формі. Так, наприклад, домашній арешт може контролюватися технічними засобами, або встановленими в приміщенні і реагуючими на відсутність «об'єкта», або контролюючими периметр приміщення і реагуючими на спроби його перетинання.

Необхідно відзначити, що радіомак, встановлюваний суб'єкту, переміщення якого підлягає контролю з метою забезпечення потреб кримінального судочинства, вже застосовується в США і дозволяє стежити за його видаленням від визначеного місця на задану відстань. Зовнішнє спостереження за суб'єктом можливо, наприклад, за використанням GPS-обладнання, що дозволяє реєструвати переміщення особи, оснащеного персональним GPS-модулем з можливістю передачі інформації про його місцезнаходження у відповідну службу. А контроль периметру давно використовується в системах охоронно-пожежної сигналізації і взагалі не представляє ніякої технічної проблеми. Усі перераховані способи обмеження свободи особи з технічної точки зору є цілком реалізованими, і хоча в даний час на практиці застосовується тільки один з них, перспективи, на наш погляд, є цілком очевидними.

Суто технічні методи дозволяють позбутися сліпого „запихання” людей у слідчі ізолятори. Систему, яка контролює місце знаходження обвинувачуваного, перейняли вже у багатьох європейських країнах, а також у Росії. Плюсом є те, що впровадження такої системи крім вирішення суто правових проблем дозволить зберегти бюджетні кошти [10].

Таким чином, питання використання спеціальної техніки щодо обмеження свободи особи (особистої недоторканності) у правоохоронній діяльності вже в найближчому майбутньому потребують вироблення відповідної правової регламентації і принципів їхньої реалізації.

Вважаємо, що у найближчій перспективі, при зростанні технічної оснащеності правоохоронних органів, ст. 176 КПК України може бути реалізований такий запобіжний захід, як *спостереження з використанням технічних засобів*. Даний запобіжний захід може укладатися в оснащення підозрюваного (з його письмової згоди) пристроєм, що контролює його переміщення в межах зони, визначеної рішенням суду, перетинання границі якої буде розглядатися як порушення обраного запобіжного заходу. Зазначений запобіжний захід може бути обраний як альтернатива взяття під варту.

Правова реалізація принципу недоторканості особи при використанні технічних засобів у кримінальному провадженні повинна базуватися на двох підставах:

- будь-яке засноване на законі обмеження права на свободу й особисту недоторканність людини, у тому числі технічними пристроями, припустимо тільки за судовим рішенням або з її добровільної згоди;
- застосування технічних засобів для обмеження свободи повинне бути винятковим і з його добровільної згоди.

Будь-яку форму примусу при цьому варто розглядати як злочин, оскільки може виникнути погроза існуванню людського суспільства, а поняття «особистість», одним з основних атрибутів якого є свобода й особиста недоторканність, перетвориться в поняття «об'єкта». Варто відзначити, що в даних міркуваннях немає нічого фантастичного, оскільки в засобах масової інформації останнім часом висловлюються думки щодо корисності зживання під шкіру кожного громадянина мікрочипа, що містить інформацію про нього. Пояснюється ця ідея простою ідентифікацією загублого у випадку авіакатастрофи або інших нещасних випадків.

Недоторканність житла є одним з основних загальноправових принципів, що виходять з Міжнародного пакту про цивільні і політичні права [9, ст. 17]. Він закріплений у ст. 30 Конституції України і ст. 13 КПК України і встановлює, що «житло недоторканне». Не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим рішенням суду (ст. 30 Конституції України). Дія цього принципу в кримінальному судочинстві визначається тим, що КПК України встановлює підстави для проведення обшуку і огляду приміщення громадян, які можуть провадитись тільки виходячи із судового рішення; регламентує порядок проведення вказаних слідчих дій і документування їх результатів.

Однак, на нашу думку, в Конституції України прийняте спрощене тлумачення даного принципу через підміну поняття «недоторканність» на поняття «проникнення людини», оскільки ч. 1 ст. 17 Міжнародного пакту про цивільні і політичні права говорить: «Ніхто не може піддаватися довільному або незаконному втручанню в його особисте і сімейне життя, довільним або незаконним зазіханням на недоторканність його житла або таємницю його кореспонденції, або незаконним зазіханням на його честь і репутацію». Очевидно, що в даному формулюванні мова йде про більш широке поняття – недоторканності житла взагалі, а не тільки при проникненні в нього.

Вважаємо, що *недоторканність житла потрібно розглядати як основне право людини і громадянина щодо збереження в таємниці від оточення всієї інформації, яка має місце усередині житла.*

Таким чином, недоторканність житла є одним з важливих принципів застосування сучасних технічних засобів у правоохоронній діяльності, значимість якого зі зростанням технічного оснащення правоохоронних органів і розробкою новітніх технічних засобів буде постійно зростати. Існуюче тлумачення принципу недоторканності, використовуване в Конституції України і КПК України, повинне бути переглянуте з урахуванням можливості порушення недоторканності житла не тільки проникненням людини, але і за допомогою будь-яких видів технічних засобів, як впроваджених через межі житла, так і тих, що дозволяють спостерігати за його внутрішнім станом без безпосереднього проникнення. Оновлений принцип недоторканності житла з урахуванням можливостей технічних засобів, також як і нині діючий, повинний базуватися на обов'язковості судового рішення у разі потреби порушення недоторканності житла громадян у будь-якій формі.

Для реалізації вищесказаного, на наш погляд, необхідно викласти ст. 30 Конституції України у наступній редакції: *«Недоторканність житла. Ніхто не вправі проникати до житла і порушувати недоторканність житла проти волі проживаючих у ньому осіб інакше як у випадках, встановлених законом, або на підставі судового рішення».*

Недоторканність приватного життя як загальноправовий принцип, що виходить з Міжнародного пакту про цивільні і політичні права (ст. 17) і закріплений у ст. 31, 32 Конституції України, має саме безпосереднє відношення до застосування спеціальної техніки у правоохоронній діяльності. Він, насамперед, обмежує слідчі органи в розголошенні інформації про приватне життя громадян і іншої інформації особистого характеру, що особа вважає за необхідне зберегти в таємниці. Така інформація може бути отримана при проведенні слідчих дій або оперативно-розшукових заходів і зафіксована з використанням технічних засобів на носіях інформації. У даному випадку слідчі органи зобов'язані не тільки попередити всіх учасників слідчих дій про неприпустимість розголошення інформації, що стала відома їм, але і вжити заходів щодо недопущення використання зазначених носіїв інформації сторонніми особами, забезпечити їхнє належне зберігання, а при необхідності – утилізацію.

Розглянутий принцип поширюється також і на обмеження права громадянина на таємницю листування, телефонних переговорів, поштових, телеграфних повідомлень, які допускаються тільки на підставі судового рішення. Саме безпосереднє відношення він має і до питань контролю і запису телефонних і інших переговорів, яке проводиться винятково з використанням технічних засобів. В усіх випадках дотримання даного принципу при застосуванні технічних засобів для потреб кримінального провадження може бути засновано тільки за судовим рішенням (ст. 246 КПК України).

В Конституції України і чинному законодавстві не надається поняття приватного життя. Однак у сучасних умовах, з розвитком інформаційного суспільства, усе більшого значення набуває інформаційна складова приватного життя. Очевидно, що з урахуванням наявної тенденції інформатизації всіх сторін життя суспільства, недоторканність приватного життя безпосередньо пов'язана з охороною персональних даних, переговорів, повідомлень і інформації, переданої усіма відомими способами. Таким чином, під *приватним життям варто розуміти всі сфери життя людини, інформацію про які він не бажає надавати гласності.*

Презумпція невинуватості відноситься до основних конституційних принципів і закріплена у ст. 14 Міжнародного пакту про цивільні і політичні права, ч. 1 ст. 11 Загальної Декларації прав і свобод людини і громадянина [11, с. 87], ч. 2 ст. 6 Європейської конвенції про захист прав та основних свобод людини [12], п. 1 ст. 62 Конституції України і ст. 17 КПК України. Вона визначається тим, що особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути притягнута до кримінальної відповідальності, доки її вина не буде доведена в передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом порядку і встановлена обвинувальним вироком суду. Ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні кримінального правопорушення [13, ст. 62; 14, ст. 17].

Слід відзначити, що в юридичній літературі вивченню галузевих принципів кримінального судочинства, до яких відноситься презумпція невинуватості, приділялась увага у працях таких учених, як Л.М. Лобойко, М.М. Михеєнко, В.П. Півненко, М.С. Строгович, В.М. Тертишник, І.В. Тиричев та ін. Разом з тим, слід конкретизувати зміст цього принципу щодо використання спеціальної техніки.

Стосовно використання в правоохоронній діяльності спеціальної техніки даний принцип є одним з визначальних з-за надзвичайної наочності і переконливості матеріалів, отриманих або зафіксованих за допомогою технічних засобів. Це пов'язано з фізіологічними особливостями сприйняття людиною зорової і звукової інформації, що саме і фіксуються за допомогою технічних засобів, і в сукупності складає більш 90% інформації, яка отримується людиною [15, с. 22]. Тому одними з переконливіших доказів у судовому розгляді можна визнати аудіо- і відеозапис, виконані за допомогою технічних засобів у ході досудового слідства. Це накладає на них особливі вимоги, які можна сформулювати наступним чином:

1. Якими б наочними і зовні переконливими не були матеріали, отримані і зафіксовані з використанням технічних засобів, вони не можуть свідчити про вину обвинувачуваного без проведення досліджень на предмет їхньої автентичності, відсутності монтажу, правомірності одержання і залучення до справи тощо.

2. Обвинувачуваний не зобов'язаний доводити незаконність застосування у відношенні його технічних засобів. Усі докази, отримані з використанням технічних засобів, законність одержання яких викликає сумнів, повинні бути визнані неприпустимими.

3. Докази, отримані з застосуванням технічних засобів суб'єктами, особистість яких не встановлена, повинні визнаватись неприпустимими, а їхнє одержання – незаконним.

Сформульовані нами надзвичайно жорсткі вимоги у відношенні результатів застосування спеціальної техніки виправдані тим, що сучасний рівень розвитку техніки й особливо інформаційних технологій уможливує будь-яку маніпуляцію з аудіо- і відеоматеріалами (від монтажу до його створення), що накладає на них особливі вимоги, додержання яких повинно сприяти виключенню з кримінального судочинства фактів порушення прав людини і судових помилок.

Суттєвим аспектом принципу презумпції невинуватості відповідно використання спеціальної техніки у правоохоронній діяльності є можливість його порушення засобами масової інформації. Відомо, що сьогодні у ЗМІ активно коментується діяльність правоохоронних органів і судів, журналісти виїжджають на місце подій і роблять «гарячі репортажі». При цьому часто можна чути висловлювання: «злочинці затримані», «осіб, що скоїли злочин, поміщено до слідчого ізолятора» або «винні в скоєнні злочину дають показання». Усі ці коментарі, природно, йдуть паралельно з демонстрацією відеозаписів, зроблених або оперативними співробітниками, або самими журналістами. При цьому не залишається сумнівів, що особа, знята відеокамерою з ножом або пістолетом у кишені, – злочинець, а для винесення обвинувального вироку в суді цього більш ніж достатньо.

Вважаємо, що такі дії представників ЗМІ є грубим порушенням принципу презумпції невинуватості, що збільшується прямим впливом на глядачів за допомогою технічних засобів. Значені дії, крім того, порушують конституційний принцип здійснення правосуддя тільки судом (ст. 124 Конституції України), вносять у свідомість громадян перекручене уявлення про правосуддя.

Таким чином, ми вважаємо, що принцип презумпції невинуватості повинний бути керівним не тільки для органів досудового розслідування, які використовують результати застосування спеціальної техніки, але і для засобів масової інформації, повідомлення яких про хід провадження в кримінальній справі повинні робитися у встановленому законом порядку, носити інформативний характер, не містити висновків про невинуватість обвинуваченого, не висвітлювати його злочинцем до винесення вироку і не робити тиску на суд.

Особа, визнана слідчим або судом невинуватою, поряд із правом на повне відшкодування заподіяного йому збитку може вимагати від засобів масової інформації повідомлення про його реабілітацію – спростування опублікованих статей, відеоматеріалів, висловлювань, що принижують його честь і гідність. За певних умов моральна шкода, заподіяна невинному, може відшкодуватися за рішенням суду в грошовому вираженні [13, ч. 3 ст. 32; 16; 17; 18, ст. 64, 66].

Охорона прав і свобод людини і громадянина є важливим принципом правоохоронної діяльності, закріпленим у ст.ст. 12-15 КПК України. Стосовно питань використання спеціальної техніки даний принцип актуальний у частині, що стосується забезпечення безпеки учасників правоохоронної діяльності й інших осіб, у відношенні яких мають місце погрози у зв'язку, наприклад, з провадженням в кримінальній справі. У даному випадку представляється можливим застосування технічних засобів аналогічних тим, що були наведені вище і призначалися для обмеження свободи переміщення громадян, але з протилежною метою – огородити громадянина від загроз ззовні. При цьому можуть застосовуватися технічні засоби, призначені для охорони житла, які реагують на зовнішнє вторгнення. Окремі з них можуть бути розміщені на одязі або тілі особи, яка охороняється, і передавати інформацію про її місцезнаходження і стан. Також ефективним буде використання засобів екстреного зв'язку, через які ця особа може негайно повідомити відповідну службу про будь-які агресивні дії до неї; технічних засобів, призначених для аудіального і візуального контролю за приміщенням, де проживає особа; технічних засобів, призначених для зняття інформації з телекомунікаційних мереж (ст. 263 КПК України); засобів активної оборони й інших. Природно, що усі перераховані заходи здійснюються тільки за добровільної згоди особи, якій потрібна охорона.

Таким чином, принцип охорони прав і свобод людини і громадянина в кримінальному судочинстві вимагає від слідчих органів застосування всіх наявних технічних можливостей і засобів для забезпечення безпеки, охорони честі, гідності й особистої недоторканності кожного з учасників процесу, а також їхніх близьких родичів і близьких осіб.

Публічність (гласність). Даний принцип прямо закріплений у ст. 25 КПК України. Його сутність, стосовно до використання спеціальної техніки у правоохоронній діяльності, визначена наступним чином – при виявленні ознак кримінального правопорушення прокурор, слідчий зобов'язані вжити всіх передбачених законом заходів для встановлення події кримінального правопорушення та особи, яка його вчинила. Принцип публічності також спирається на положення Конституції України, що покладає на державу головний обов'язок утвердження і забезпечення прав і свобод людини і громадянина (ст. 3).

Дослідження доказів, отриманих за допомогою спеціальної техніки. Даний принцип прямо не визначений у кримінальному процесуальному законі, однак його сутність визначена у ст. 94 КПК України і, на наш погляд, складається з обов'язку слідчого, прокурора слідчого судді одержувати докази, засновані на результатах застосування технічних засобів, з першоджерела і особисто оцінювати їх з точки зору належності, допустимості, достовірності. Цей принцип є одним з основних при дослідженні доказів, отриманих за допомогою технічних засобів у правоохоронній діяльності.

Дослідження доказів вимагає, щоб у ході кримінального провадження були допитані свідки, очевидці, особи що застосовували, або були присутніми під час застосування технічних засобів, а не ті, що знають про обставини їхнього застосування зі слів останніх. Докази, зафіксовані за допомогою технічних засобів, повинні досліджуватися в оригіналах, а не в копіях, і тим більше не у фрагментах, скопійованих з оригіналу. Дане зауваження є важливим і відноситься в першу чергу до технічних засобів, призначених для фіксації аудіальної і візуальної інформації, оскільки в доказах, отриманих з їхнім застосуванням, можуть бути зафіксовані факти, які не тільки підтверджують провину підозрюваного, але також можуть виправдовувати його. Крім того, ця інформація може свідчити про порушення процесуального порядку проведення слідчих (розшукових) або негласних слідчих (розшукових) дій.

Таким чином, порядок кримінального провадження, у матеріалах якого є відомості, отримані з застосуванням технічних засобів, з урахуванням вищевикладеного підходу до названого принципу, дозволить суду і сторонам процесу одержати найбільш повну і достовірну інформацію про обставини справи, ретельно проаналізувати докази, отримані при проведенні досудового слідства з використанням засобів спеціальної техніки; встановити, які з зібраних сторонами кримінального процесу доказів є достовірними, а які помилковими; дійти до обґрунтованого висновку про пред'явлення або скасування обвинувачення.

Наукова обґрунтованість. Суть даного принципу застосування спеціальної техніки у правоохоронній діяльності заснована на тому, що кожен засіб спеціальної техніки призначений для виконання визначених функцій, заснованих на його технічних можливостях, конструкції і принципі дії. Тому будь-який технічний засіб, навіть пристосований або модифікований для використання в сфері правоохоронної діяльності і особливо в кримінальному судочинстві, має область застосування, що не може виходити за рамки, визначені його тактико-технічними характеристиками. У свою чергу, тактико-технічні характеристики засобів спеціальної техніки є основою для розробки методичних рекомендацій їхнього застосування в різних сферах людської діяльності і мають визначені наукові принципи, закладені в конструкцію технічного засобу при його розробці. Якщо ж застосування технічного засобу здійснюється без урахування особливостей його функціонування в різних ситуаціях, або поза рамками, визначеними його технічними можливостями і принципом дії, то і результати, отримані при його використанні будуть або не відповідати заданим вимогам, або не містити того обсягу інформації, що передбачалося одержати за допомогою даного технічного засобу, або отримана інформація не буде відповідати вимогам, які пред'являються до доказів кримінально-процесуальним законом.

Таким чином, використання спеціальної техніки у правоохоронній діяльності може бути обґрунтованим лише в тому випадку, якщо воно здійснюється з урахуванням його технічних характеристик, конструктивних особливостей, принципу дії і можливостей функціонування в різних умовах. Якщо ж говорити про наукову обґрунтованість застосування технічних засобів, то тут варто розглядати зв'язок використання технічного засобу зі значимістю одержуваних за допомогою його результатів для потреб правоохоронної діяльності. У даному випадку, ми вважаємо, необхідні не тільки знання характеристик і особливостей експлуатації засобів спеціальної техніки, але і розробка спеціальних методик, що враховують особливості і результати їхнього застосування в правоохоронній діяльності.

Автентичність одержуваних за допомогою технічних засобів матеріалів є, на нашу думку, основним критерієм, що дозволяє використовувати результати застосування технічних засобів для потреб правоохоронної діяльності. Даний принцип випливає з загальних правил оцінки доказів і висловленого раніше посилання про обов'язковість експертного дослідження доказів, отриманих за допомогою засобів спеціальної техніки, як критерію їхньої допустимості щодо правоохоронної діяльності і особливо у кримінальному провадженні. Він полягає в тому, що матеріали, отримані за допомогою засобів спеціальної техніки, повинні бути досліджені на предмет законності їхнього походження, відповідності зафіксованої в них інформації, місцю, часу й умовам їхнього одержання, що, у свою чергу, повинно бути підтверджено особами, що безпосередньо застосовували технічні засоби або були присутніми при цьому. Крім того, докази, отримані з застосуванням засобів спеціальної техніки, необхідно надавати у вигляді, прийнятному для їхньої оцінки не тільки експертами і фахівцями, але й іншими учасниками процесу в ході розгляду кримінальної справи в суді.

Доречно буде зупинитись на принципах, що можуть проявлятися і у сфері оперативно-розшукової діяльності, сконцентрувати увагу на суто галузевих засадах: конфіденційність та конспіративність.

На слуху думку В.М. Тертишника, О.В. Негодченка, І.П. Козаченка та К.В. Антонова до системи принципів оперативно-розшукової діяльності слід віднести допустимість передачі для використання в доказуванні лише таких достовірних фактичних даних, джерело і метод одержання яких можуть бути розголошені без шкоди для учасників оперативно-розшукової діяльності чи неоправданої шкоди законним інтересам інших людей і якщо другими засобами одержати відповідну інформацію неможливо [19, с. 24-25].

Фактично автори визначили принцип, який, на наш погляд, доцільно назвати *принципом реалізації конфіденційних матеріалів оперативно-розшукової діяльності лише за умови крайньої необхідності*, коли вирішити завдання ОРД і кримінального процесу іншими засобами неможливо, а шкода, завдана розсекреченням інформації і методів її отримання, буде меншою ніж при цьому відвернута.

Цей принцип знаходиться в стані єдності і боротьби протилежностей з притаманними оперативно-розшукової діяльності і визнаними в юридичній науці основними принципами *конфіденційності* та *конспіративності*.

Принцип конфіденційності означає, що ОРД спирається на довірче сприяння окремих людей, залучення їх до негласного співробітництва на добровільній, довірчій основі з використанням суто особистих здібностей та бажань.

Конспіративність в сфері оперативно-розшукової діяльності – безумовне додержання таємниці щодо негласних співробітників, форм і методів діяльності, джерел одержання інформації та щодо самої оперативно-розшукової інформації.

Застосування спеціальної техніки в правоохоронній діяльності повинне, ми вважаємо, ґрунтуватися на перерахованих принципах, що являють собою систему, яка охоплює всі аспекти даного напрямку діяльності правоохоронних органів з урахуванням специфіки, властивої винятково технічним засобам і матеріалам, одержуваним в результаті їхнього використання в правоохоронній діяльності.

У сучасному нормативно-правовому і методичному забезпеченні правил і порядку використання спеціальної техніки у сфері правоохоронної діяльності маються суттєві недоліки, що негативно позначається на ефективності протидії злочинності і приводить до неправомірного обмеження конституційних прав і свобод громадян при здійсненні оперативно-розшукових заходів, адміністративних, слідчих і судових дій.

Висновки.

Підводячи підсумок, ми можемо стверджувати, що проблеми використання спеціальної техніки у правоохоронній діяльності можуть бути вирішені за умови вироблення єдиного підходу до зміни, удосконалення й уніфікації законодавства; визначення критеріїв допустимості доказів, отриманих з використанням засобів спеціальної техніки; визначення ролі і місця спеціальної техніки у кримінальному процесі щодо отримання доказів, діяльності органів досудового розслідування і суду; визначення принципів, які забезпечують охорону державних і суспільних інтересів при неухильному дотриманні прав і свобод людини і громадянина.

РЕЗЮМЕ

Визначаються основні принципи додержання прав і свобод людини і громадянина в умовах використання спеціальної техніки правоохоронними органами. Надаються пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства.

Ключові слова: права і свободи людини і громадянина, спеціальна техніка, правоохоронна діяльність, принципи використання техніки.

РЕЗЮМЕ

Определяются основные принципы соблюдения прав и свобод человека и гражданина в условиях использования специальной техники правоохранительными органами. Представляются предложения относительно усовершенствования действующего законодательства.

Ключевые слова: права и свободы человека и гражданина, специальная техника, правоохранительная деятельность, принципы использования техники.

SUMMARY

They Are Defined cardinal principles of observance of the rights and liberties of the person and person in condition of the use the special technology law-enforcement organ. Introduce the offers for improvements acting legislation.

Keywords: right and liberties of the person and person, special technology, law-enforcement activity, principles of the use the technology.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Быков В.М. Принципы уголовного процесса по Конституции РФ 1993 г. / В.М.Быков // Российская юстиция. – 1994. – №8. – С. 8-9.
2. Ульянова Л.Т. Принципы уголовного процесса / Л.Т. Ульянова // Уголовный процесс. – М., 1997. – С. 49-60.
3. Кобликов А.С. Принципы уголовного процесса / А.С.Кобликов // Уголовный процесс Российской Федерации. – М., 1995. – С. 27-43.
4. Громов Н.А. Уголовный процесс России: учебное пособие. / Н.А.Громов – М., 1998. – 264 с.
5. Божьев В.П. Конституционные принципы уголовного процесса: учебник для вузов / Под ред. В.П. Божьева – М., 1998. – 328 с.
6. Уголовный процесс: учебник для вузов / Под общ. ред. П.А. Лупинской. – М., 1995. – 214 с.
7. Тертышник В.М. Концептуальная модель системы принципов уголовного процесса России и Украины в свете сравнительного правоведения / В.М.Тертышник, С.П. Щерба // Уголовное право. – 2001. – №4. – С. 73-76.
8. Криминалистика: учебное пособие / Под ред. В.А. Образцова. – М., 1997. – 424 с.
9. Международный пакт о гражданских и политических правах (Нью-Йорк, 19 декабря 1966 года) // Ведомости СНД СССР и ВС СССР. – 1976. – № 17(1831). – Ст. 291.
10. Качура Д. Країна кривих правових дзеркал / Д. Качура // Коментар. – 2010. – № 40 (237). – С. 7.
11. Международное право в документах: учебное пособие / сост.: Н.Т. Благова, Г.М. Мелков. – М.: ИНФРА-М, 1997. – 696.
12. Європейська конвенція про захист прав та основних свобод людини від 4 листоп. 1950 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ercr.ru/documents/doc/2440800.htm>.
13. Конституція України // Ведомости Верховної Ради. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
14. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон Укпоаїни „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України” станом на 02 липня 2012 року: (Відповідає офіц. Текстів). – К.: Алерта, 2012. – 304 с.
15. Основы инженерной психологии: учебное пособие / [под ред. Б.Ф. Ломова]. – М.: „Высшая школа”, 1977. – 335 с.
16. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні: закон України від 16 лис. 1992 року, № 2782-ХІІ // Відомості Верховної Ради України . – 1993. – № 1. – Ст. 1.
17. Про інформацію: закон України від 2 жовт. 1992 року, № 2657-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
18. Про телебачення і радіомовлення: закон України від 21 груд. 1993 року, № 3759-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 10. – Ст. 43.
19. Використання в кримінальному процесі матеріалів оперативно-розшукової діяльності та гарантії захисту прав і свобод людини: монографія / [В.М.Тертышник, О.В.Негодченко, І.П.Козаченко, К.В. Антонов]. – Дніпропетровськ, 2004. – 184 с.

УДК 347.9:346.9

НАПРАВЛЕНИЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРОЦЕССУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА О РАССМОТРЕНИИ КОРПОРАТИВНЫХ СПОРОВ

Хрипун О.А., Соискатель Института экономико-правовых Исследований НАН Украины, г.Донецк

Существенной особенностью корпоративных споров является многообразие не только видов споров, но и субъектов, оспаривающих нарушение корпоративных прав и интересов, а также разнообразие современных способов незаконного завладения корпоративными правами. Наличие указанного многообразия не может не отражаться в процессе применения корпоративного законодательства при рассмотрении корпоративных споров, а следовательно требует специфического подхода к рассмотрению указанной категории споров, что свидетельствует об актуальности избранной темы исследования.